

ELŐSZÓ

1997. február 21-én megtartott tudományos ülésünk témája az Országos Bűnmegelőzési Program volt. A döntően az Országos Kriminológiai és Kriminálisztikai Intézet munkatársai által összeállított anyagot Irk Ferenc ismertette a hallgatósággal. A téma fontosságát a megjelentek nagy száma és az utóbb kialakult vita is jelezte.

Mióta társadalmak léteznek a Földön, megpróbálnak küzdeni a fennmaradásukat közvetlenül vagy közvetett módon veszélyeztető, az általánosan elfogadott normákkal szembeszegülő egyénekkal és csoportokkal szemben. A deviancia, a kriminalitás olyan jelenségek, amelyek kialakulását igyekszik megelőzni egy társadalom saját önvédelme érdekében. A magyar kormány is szükségét érezte egy olyan stratégia kidolgozásának, amely a bűnözés csökkentését célozza az azt kiváltó okok és körülmények fölötti állami és társadalmi kontrollhálózat kiépítésével. E célból hívta létre az Országos Bűnmegelőzési Tanácsot és ezért született meg az Országos Bűnmegelőzési Program tervezete is.

Igen nehéz dolguk volt a program megalkotóinak, hiszen a társadalmi intézményrendszerbe beépíthető, életképes és a gyakorlatban is működő stratégiát kellett kidolgozniuk. Munkájuk során szembe kellett szállniuk azzal a hazánkban meggyökeresedett nézettel, miszerint a bűnözésre való reagálás egyedül az állam, a rendőrség feladata. Meg kellett cáfolniuk azt az álláspontot, hogy az elmúlt évtizedekben belénk rögzült passzivitás és közöny, valamint a gazdasági nehézségek miatt beszűkült cselekvési lehetőségek eleve megkérdőjelezzik egy olyan bűnmegelőzési stratégia sikerét, amely többek között a társadalom tagjainak aktivitására is épít.

A szerkesztő

Dr. Irk Ferenc (igazgató, Országos Kriminológiai és Kriminálisztikai Intézet):

ORSZÁGOS BŰNMEGELŐZÉSI PROGRAM*

1. BEVEZETŐ

E program-tervezet nem elméleti értekezés kíván lenni a prevencióról. Kettős célja: széleskörű megvitatás és egyetértés esetén egyfelől a *Kormány középtávú bűnmegelőzési koncepciójaként politikai dokumentum* legyen, másfelől pedig, hogy az *Országos Bűnmegelőzési Tanács* cselekvési programjaként olyan átfogó *szakmai dokumentummá* váljék, amelynek további lebontását, részletes kimunkálását külön-külön területekre és vonatkozásokra specifikálódott megelőzési stratégiák, illetve taktikák tartalmazzák majd.

A tervezet a *Kormány középtávú bűnmegelőzési stratégiáját* vázolja fel, és ennek megfelelően csak a legfontosabb irányok kijelölésére törekszik. A *hazai bűnmegelőzési stratégia főbb vezérelveit összegezve a következőket célszerű szem előtt tartani:*

1. A bűnmegelőzés egyik fő letéteményesei az *önkormányzatok*, amelyek a helyi (települési) és (önkormányzati együttműködés esetén) a regionális feladatok ellátására hivatottak.

* A szakanyag - és az annak alapján készült előadás - szövege alapvetően az OKKri kollektívájának terméke. A jelenlegi változat kialakítása során azonban számos, Intézetén kívüli szakértő véleménye is figyelembevételre került. A Program előző változatai több ízben megvitatásra kerültek a megbízó: az Országos Bűnmegelőzési Tanács (OBmT) keretén belül is. A jelenlegi változatba számos főhatóság javaslata is beépítésre került. Bár a szerző e munkát végig menedzselte, azonban a végtermék jelen formájában számos szakértő kollektív bölcsességének terméke. Az anyag végső szövegezésében Dr. Kránitz Mariann játszott kiemelkedő szerepet.

2. A bűnmegelőzés másik fő letéteményeseként az országos érvényű feladatok megvalósítására hivatott a **Kormány**.
3. A **Kormány és az önkormányzatok közötti együttműködés** nélkülözhetetlen a bűnözés-megelőzés feladatainak az ellátásában.
4. Az önkormányzatok joga és kötelessége a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében a helyi bűnmegelőzési stratégia kialakítása és realizálása, ugyanakkor a **Kormánynak joga és kötelessége**, hogy ezt a tevékenységet akár **törvényerőre emelt ajánlásaival** is elősegítse.
5. A bűnmegelőzés stratégiai és taktikai feladatainak megvalósulásában kiemelt szerepe van a **rendőrségnek**, mely szervezet alapvetően a bűnüldözés és a bűnmegelőzés céljának betöltésére hivatott. E feladatkörének a kellő ellátása azonban mind a Kormány, mind pedig a települési önkormányzatok aktív támogatását feltételezi.
6. A Kormány és a települési önkormányzatok összehangolt bűnözésmegelőzési munkája feltételezi - egyrészt - az országos jelentőségű, központilag irányított, **állami apparátusok**, valamint - másrészt - a kisebb-nagyobb közösségek életére hatást gyakorló **önkormányzati szervezetek**, továbbá - harmadrészt - a különféle **társadalmi és civil szervek**, a **kisebbségi önkormányzatok**, a **különféle roma-szervezetek**, a **karitatív szerveződések**, **alapítványok**, stb. együttműködését.
7. A bűnmegelőzési stratégia eredményessége feltételezi a **lakosság** aktív, közvetlen és közvetett részvételét, önszerveződési csoportjainak mozgósítását egyaránt.

Hangsúlyozni kell : A jelen tervezet a **Kormány bűnmegelőzési stratégiájának programját**, e program realizálásának koncepcióját tartalmazza.

2. ELŐZMÉNYEK

Mai korunkban az ismertté vált bűnözés alakulásáról a kriminálstatisztikai adatszolgáltatási rendszer ad számot. A legfontosabb tények a következők:

Magyarországon a bűnözés 1965-1980 közötti alakulására a totalitárius állami berendezkedésnek megfelelően a kiegyenlítettség, a "kicsiny változások rendszere" volt a jellemző: az összbűnözés alakulását - mind az ismertté vált bűncselekmények számát (évi átlag 120.000), mind az pedig ismertté vált bűnelkövetők számát (évi átlag 80.000) tekintve - az enyhe dinamizmus langyos lüktetése jellemezte.

A drasztikus változások az 1980-as évekhez kötődnek: az évtized elején indult meg és vált egyre határozottabbá az a folyamat, amely - a rendszerváltás előzményeként - az ismertté vált bűncselekmények számának kitaró és visszaesés-nélküli növekedésében öltött testet. Egyetlen évtized alatt (határozott és töretlen emelkedés eredményeként) az ismertté vált bűncselekmények száma elérte a félmilliót, az ismertté vált elkövetőké pedig a 130 ezer főt.

A bűnözés terjedelmének robbanásszerű növekedésével viszont nem tartott lépést a bűnüldözés eredményessége. Ezt példázza az ismertté vált bűncselekmények és az ismertté vált elkövetők száma közötti, igen jelentékeny eltérés. (Ami már önmagában is a felderítési hatékonyság visszaesését jelzi.)

A rendszerváltást követően az összbűnözést megjelenítő (és a bűnüldözés egyes értékeleit is magukban foglaló) kriminálstatisztikai mutatók tovább romlottak: a "robbanás évét" - 1989-et - követő bűnözési adatok arról tanúskodnak, hogy az ismertté vált bűncselekmények abszolút száma tovább növekedett, míg az ismertté vált bűnelkövetők száma ennél jóval visszafogottabb emelkedésre tett szert.

A kriminálstatisztikai mutatókban 1992-93-ban csekély emelkedés, majd 1994-96-ban meglehetősen stabilizálódás mutatkozott.

Az objektív mutatók a vizsgált időszakban tehát összességében a bűnözési helyzet lényeges romlását, s ezáltal a bűnmegelőzés fontosságának az előtérbe kerülését jelzik.

Megjegyzendő továbbá, hogy nem egyedi, sajátosan magyar jelenségről van szó: a törvényszerűség bizonyítéka, hogy az előzőekkel szinte teljes mértékben azonos tendenciák mentek végbe a volt szocialista országok majd mindegyikében.

A következő, a hazai össz-bűnözést jellemző és a kriminálstatisztikából, valamint a kriminológiai és szociológiai kutatásokból leszűrt, össztársadalmi szintre érvényes adatok és bűnözésbeli jellegzetességek - hazai vonatkozásban - jól illusztrálják az elmondottakat:

- Az 1970 óta eltelt, több mint negyed század alatt *az ismertté vált bűncselekmények* száma megnégyszereződött, ezen belül a rendszerváltás előtti utolsó évhez, 1988-hoz képest, 1991-ig megnégyszereződött.
- Az ismertté vált bűncselekmények számának növekedésétől jócskán elmaradt *az ismertté vált bűnelkövetők* számának emelkedése. Ez azt jelzi, hogy egyre több az olyan bűncselekmény, amelynek "az elkövetőjét nem sikerült felderíteni", vagyis: növekszik az ismeretlen tettesek száma.
- Az ismertté vált *vagyon elleni bűncselekmények* az 1988-ban elkövetett, összes bűncselekmény mintegy kétharmadát tették ki, 1995-ben pedig már az ismertté vált összes bűncselekménynek több mint háromnegyede irányult a vagyon ellen.
- Az összes ismertté vált bűncselekmény egytizede *a közrend ellen* irányult, s ekként - a vagyon elleni bűncselekményekkel együttesen - e két bűncselekmény-kategória fedi le az összes ismertté vált bűncselekmény közel kilenc-tizedét.
- Jelentős változás következett be *az emberölések* számában és minőségében egyaránt: az abszolút szám a rendszerváltás

előttihez képest 1995-re megnégyszereződött, s emellett megjelentek és elszaporodtak az egyre durvább és kíméletlenebb elkövetési módok, továbbá tért hódítanak a leszámolás- és a kivégzés-szerű emberölések.

Megjelent és egyre nagyobb teret nyer *a szervezett bűnözés* - gyakran a nemzetközi együttműködés keretei között - mind a fegyver-, a műkincs-, a kábítószer-, az ember- és a lánykereskedelem, mind pedig a nemzetközi prostitúció és korrupció területén.

Eddig nem tapasztalt prosperitást ért el *a feketegazdaság*, amelynek súlyára jellemző, hogy arányát az ország gazdaságán belül mintegy 30 %-os nagyságrendre becsülik a szakértők.

Növekedett *a gazdasági bűnözés*: e bűncselekmények száma, s az általuk okozott kár - betudhatóan többek között a privatizációnak, a határok megnyitásának, az inflációnak s nem utolsó sorban a büntető jogszabályok valóságához igazodó változásainak is - évről évre emelkedik.

Felbecsülhetetlen mértékben nőtt *a korrupció* és az ún. *fehérgalléros bűnözés*.

Teret (közutakat, masszázs-szalonokat és peep-show-kat) nyert a közvéleményt egyre jobban irritáló *prostitúció*.

Nemkívánatos mértékben emelkedett *a fiatal korosztályok* bűnözésbeli részvétele: amíg 1980-ban a bűnelkövetők 34, 1988-ban 31,4 %-a volt fiatalkorú és fiatal felnőtt, addig e két korcsoport az 1995-ben elkövetett bűncselekményekben 40,6 %-kal képviseltette magát.

Növekedett a büntethetőségi korhatárt el nem ért *gyermekek bűnözése*, s fokozódott az általuk elkövetett személy- és vagyon elleni erőszak.

A bűncselekmények elkövetésében egyre fokozódó szerepet játszik a különböző *drogok és az alkohol* közrehatása.

- Az állampolgárok személyét és vagyonát sértő bűncselekményekkel párhuzamosan emelkedik a bűncselekmények *sértettjeinek* a száma, akiknek többsége semmiféle kártalanításban, kártérítésben avagy anyagi-erkölcsi jóvátételben nem részesül, illetve akik esetében a kártérítés vagy a kártalanítás gyakorlati megvalósulása eleve reménytelen.
- Jelentős azon sértettek száma is, akik - akár kis-, akár nagykorúak lévén - *erőszak áldozataiként* - jóvátételben (kártérítésben, kártalanításban stb.) nem akarnak, avagy nem tudnak, illetve nem képesek részesülni.
- Jellemző hazánkra - a viszonylag kicsiny terület ellenére, viszont a sajátos település-szerkezeti elrendeződésből adódóan - *a bűnözés területi megoszlása* is:
- Az utóbbi években az összes ismertté vált bűncselekménynek mintegy egynegyedét *a fővárosban* követték el, viszont az ismertté vált bűnelkövetőknek csak mintegy egyhatoda lakott Budapesten. Szignifikáns tehát az utazó-bűnözők tevékenysége.
- *A fővárosi bűnelkövetés* jellegzetes megvalósulási formája a lopás, a betöréses lopás, a zsebtolvajlás, a csalás és a gépjármű-eltulajdonítás. E klasszikus bűnelkövetési formákon kívül azonban megvetette a lábát a fegyver- és a kábítószerkereskedelem, a prostitúció, a személy elleni erőszak és a szervezett bűnözésre jellemző leszámolás, a robbantás, az egymással rivalizáló "bandák háborúja" is. (Mindennek ellenére a fővárosban az ismertté vált bűncselekmények abszolút száma enyhén csökkenő tendenciát mutat.)
- *Vidéken* ellenben - különösen a lakosságszámhoz viszonyítva - jelentős emelkedés tapasztalható. (Legkedvezőtlenebb a helyzet Baranyában és Csongrád megyében.)
- A bűnüldöző hatóságok *felderítési hatékonysága* jelentékenyen csökkent. A nyomozások eredményessége

1987-től folyamatosan romlott, s mélypontját 1991-ben érte el. Azóta ugyan javulás figyelhető meg, azonban 1995-ben is alig haladta meg a 60 %-ot.

- Az ismertté vált össz-bűnözés adatai, valamint a bűnfelderítés imént jelzett mutatója azt jelzi, hogy hazánkban igen jelentős *a látens bűnözés*, amelynek terjedelme az egyes bűncselekmény-kategóriák függvényében igen változó mértékű: az emberölések számát tekintve ugyanis elenyésző mértékű, míg a közélet tisztaságát veszélyeztető, valamint a gazdaság elleni bűncselekmények vonatkozásában kiemelkedő.

Az osztársadalmi szintű jellegzetességeknek az individuális szintre történő lebontása alapján hazánkra is érvényes - az 1990-es évek általános, a fejlett világ szinte egészének a bűnözési jellemzőit tartalmazó, s ezeket 13 pontban összegez - ténymegállapítás, mely szerint:

a bűncselekmények döntő többségét (1) férfiak követik el, az elkövetésben aránytalanul felülreprezentált a (2) 15-25 éves korosztály, s közöttük aránytalanul nagy számban találhatóak (3) az egyedülállóak, továbbá (4) a nagyvárosban élő személyek, akikre a gyakori lakóhely-változtatás a jellemző, és akik egyben olyan területeken élnek, amelyeket (5) erős területi mobilitás jellemez. A bűnelkövetésben aktív fiatalok (6) nem kapcsolódnak az iskolarendszerhez, (7) nincsenek határozott képzési és foglalkozási aspirációik, és (8) rosszul teljesítenek az iskolában. (9) Családi kapcsolataik kiegyensúlyozatlanok, igen gyakori, hogy (10) bűnelkövetőkkel vannak szoros kapcsolatban, s jellemző rájuk, hogy (11) nem hisznek a jogkövető magatartás fontosságában és értelmében. A (12) társadalmi struktúra alsó rétegeihez tartozás jelentősen növeli mindenfajta bűncselekmény elkövetésének a veszélyét, a bűnözési gyakoriság pedig (13) az országok többségében növekszik.

E megállapítások helytállóságának a tanúbizonysága, hogy a bűncselekmények túlnyomó többségét ma Magyarországon is a fentiekben jelzett törvényszerűségeknek megfelelően a 18-39 éves férfiak követik el, akikre többnyire az egyéni és a társadalmi, valamint a területi kötöttségek, a hovatartozás fel nem ismerése, ingadozása, mobilitása, netán tagadása a jellemző. Emellett azonban növekedik a fiatalok bűnelkövetők, valamint az ún. "gyermekbűnözés" aránya is, jellemző továbbá az ún. szegénybűnözés és az utazó-bűnözők hatékony működése, a "fehérgalléros" és a gazdasági bűnözés, a szervezett bűnözés, valamint a vagyon elleni támadások terjedelmi- és aránynövekedése, valamint az erőszakos bűnözés terjedése is.

Nemcsak a felnőttek és a fiatal felnőttek által megvalósított, hanem a fiatalok és a gyermekek által elkövetett bűncselekmények többségére is egyre inkább az anyagi javak megkaparintása, az anyagi haszonszerzés a jellemző, amely általában nagyfokú, olykor a bűncselekmény elkövetésének kvázi "szükséges" mértékét meghaladó durvasággal, nem ritkán riasztó kegyetlenséggel párosul.

Mindezek együttvéve jól jelzik a társadalom jelentékeny hányadának - s ezen belül is leginkább a fiatal korosztályoknak - a dezintegrációs és értékorientációs problémáit, a deprivált családi háttérrel, az oktatási és képzési rendszer diszfunkcionális működését, a tanulási és foglalkoztatási esélyegyenlőtlenségeket.

3. BŰNMEGELŐZÉS ÉS JOGÁLLAMISÁG; A PROGRAM KÖZVETLEN ELŐZMÉNYEI

A bűnmegelőzés a bűnözést okozó folyamatokba való beavatkozást jelent oly módon, hogy az intervenció csökkentse a bűncselekmények elkövetésének valószínűségét.

A bűnmegelőzés beavatkozást jelent mind az állami folyamatokba, mind a privát szférába. A magánélet kormányzati eszközökkel történő befolyásolásának korlátokat szabnak az

egyéni szabadságjogok. Az alapvető emberi jogok pedig nem sérthetők még a segítő szándékú beavatkozásokkal sem. Azonban nemcsak az egyéni, állampolgári jogok érvényesüléséhez fűződnek fontos érdekek, hanem a közösségi jogosultságok érvényesüléséhez is. Az előbbi érvényre juttatása nem csorbíthatja az utóbbi érvényesülését. A bűnmegelőzésnek ehhez képest szem előtt kell tartania az egyéni autonómia és a közösségi kontroll kényes egyensúlyának garantálását.

A Program elkészítését számos indok támasztja alá. Ezek közül elegendő csupán néhány felsorolása.

Így például:

- Magyarország 1992 óta az Európa Tanács tagja. E szervezet ajánlásai 1987. szeptember 17-től élnek, alkalmazásuk hazánk integrációs törekvéseibe szervesen illeszkedik.
- A bűnözés nagyarányú növekedése az ország közbiztonságában, e biztonság szubjektív megítélésében új helyzetet teremtett, amit szervezett formában kezelni kell.
- Az új helyzetet a Kormány felismerte, s ennek tanújelét adta, többek között akkor, amikor életre hívta az OBmT-t. A Kormány Modernizációs Programjának ugyanis szerves része a bűnmegelőzés. Mind a Kormány, mind az OBmT azonban csak akkor léphet fel a siker reményével, ha nem ötletszerűen, egyes témák előtérbe helyezésével végzi munkáját, hanem stratégiai tervet készít.
- Az ország közbiztonságát - ellentétben számos közhiedelemmel - nem lehet kizárólagosan csak rendőri eszközökkel javítani. Az eddigieknél sokkal tágabb teret kell biztosítani az önkormányzatok cselekvési szabadságának. Országos szinten pedig a bűnözés kérdéskörével esetleg csupán többszörös áttételben levő intézmények (főhatóságok és más apparátusok) összehangolt ténykedése nélkül az ország a szűkös erőforrásokat gyakorlatilag felelőtlenül pazarolja.
- A gondolkodás és szemlélet megváltozásának első feltétele, hogy az érintettek - mind a Kormány, mind az önkormányzatok, mind pedig a különböző állampolgári szerveződések - felismerjék a felelősségüket, az

egymásrautaltságukat és az együttműködési lehetőségeiket abban a vonatkozásban, hogy mit tehetnének e területen a helyzet javításáért.

Az Országos Bűnmegelőzési Program alapvető célkitűzése, hogy a bűnözés, valamint az azt kiváltó körülmények fölött olyan állami és társadalmi kontrollhálózatot sikerüljön kialakítani, amely képes megakadályozni a bűncselekmények számának további jelentős növekedését. A Program elfogadását követő évtizeden belül a bázisévhez képest a bűncselekmények számának emelkedése - feltételezve a jelenlegi hatályos büntetőjogi kódex változatlanságát - egyetlen évben sem haladja meg a 10 %-ot, 5 év távlatában pedig az emelkedés 30 %-on belül marad.

A rendszerváltást követően a Parlament, ill. a főhatóságok által hozott jogszabályok közül a *legfontosabbak* a következők:

Törvények:

- A hatályos büntetőjogi kódex, benne a szabályok folyamatos korszerűsítése.
- A hatályos büntetőeljárás törvény, benne a részleges tanúvédelem és egyéb szabályok folyamatos korszerűsítése.
- Az 1990. évi LXV. tv. az önkormányzatokról: (8. § (1) bek.) a bűnmegelőzési feladatok meghatározása oly módon, hogy az önkormányzatoknak gondoskodniuk kell a közbiztonság helyi feladatairól.
- Az 1993. évi XXXII. tv., amely módosította a büntetésekről és intézkedésekről szóló 1979. évi 11. sz. törvényerejű rendeletet.
- Az 1994. évi XXXIV. tv. a rendőrségről: 1. és 10. §.
- Az 1995. évi CVII. tv. a büntetés-végrehajtás szervezetéről.
- Az 1996. évi XLIII. tv. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.

Egyéb jogszabályok:

- 1033/1994. (V.6.) Kormányhatározat a közbiztonság fejlesztésének feladatairól.
- 1040/1995. (V.17.) Kormányhatározat az Országos Bűnmegelőzési Tanács létrehozásáról.
- 2159/1996. (VI.28.) Kormányhatározat a modernizációs program végrehajtásáról. (Közbiztonság, bűnmegelőzés fejezet, ennek 5. pontja előírja a Kormány középtávú bűnmegelőzési koncepciójának kidolgozását.)
- 1077/1996.(VII.16.) Kormányhatározat a Központi Bűnüldözési Igazgatóság (KBI) létrehozásáról.
- 6/1996. IM. sz. rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásáról.
- A belső jogszabályokon kívül számos - részben az országhatárokon átnyúló - *megállapodás és döntés* született a terjedő bűnözés feltartóztatására.

Ezek közül kiemelésre kívánkoznak:

- a gazdasági bűnözés elleni fellépés,
- határőrség szervezeti korszerűsítése,
- az új vízumpolitika kidolgozása, valamint
- nemzetközi együttműködés a transznacionális bűnözés visszaszorítására.

Nem hagyhatók figyelmen kívül a különféle, Magyarország szempontjából releváns *nemzetközi szervezetek* ilyen irányú *dokumentumai*.

Ezek közül elsősorban a következőket fontos kiemelni:

Nemzetközi dokumentumok :

- Az ENSZ 1990. évi 9., a bűnmegelőzéssel és a bűnelkövetők kezelésével foglalkozó kongresszusára a bűnmegelőzésre és a büntető igazságszolgáltatásra vonatkozóan készített ajánlás-tervezet, valamint a kongresszus által hozott deklarációk.
- Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa keretében működő Bűnmegelőzési és Büntető Igazságszolgáltatási Bizottság elé terjesztett szakanyagok, különös tekintettel az 1992. és az 1996. évi ülésen előterjesztettekre.
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 1980. június 27-én elfogadott, "Intézkedés a bűncselekményekből származó pénzüsszegek elszállítása és biztonságba helyezése ellen" szóló, R/80/10. sz. javaslat.
- Az ET Miniszteri Bizottsága által 1981. június 25-én elfogadott, "A gazdasági bűncselekményekről" szóló, R/81/12. sz. ajánlás.
- Az ET Miniszteri Bizottságának 1987. szeptember 17-én elfogadott, "A bűnmegelőzés szervezetről" szóló, R/87/19. sz. ajánlása, melyet - a bűnmegelőzési program szempontjából igen lényeges megállapításai miatt - célszerű kissé részletesebben is bemutatni. E dokumentum ugyanis kétségeit fejezi ki azzal kapcsolatban, hogy a rendőri erők növelésével meg lehetne állítani a bűnözés növekedését. Megállapítja, hogy a represszív büntető intézkedések meglehetősen korlátozott hatást gyakorolnak mind a bűnözőkre, mind a lakosságra általában. Leszögezi, hogy a gazdasági viszonyok javulását nem kísérte a bűnözés csökkenése. Ezért fontos a bűnmegelőzés két fő területére: a szociális és a szituációs bűnmegelőzésre összpontosítani az erőket.
- Az ET Miniszteri Bizottsága által 1988. október 20-án elfogadott, "A vállalatok felelőssége a bűncselekményekért" szóló, R/88/16. sz. javaslat.
- Az ET által készített és 1989. április 20-án aláírásra már megnyílt, "A bennfentesek kereskedelméről" szóló

egyezményhez és jegyzőkönyvéhez 1989. szeptember 11-én készült magyarázó jelentés.

- Az ET által 1990. november 8-án készített, "A bűncselekmények hasznának pénzmosásáról, felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról" szóló egyezmény.
- Az EU által 1995. október 24-én elfogadott, "Az egyének a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról" szóló, 95/46/EC sz. irányelve.

4. A KORMÁNYZATI SZEREPVÁLLALÁS LÉNYEGE

4.1. A beavatkozás alapjai

A jelenlegi bűnözés háttértényezőiként *meghatározó szerepet játszanak* a következő körülmények:

- a rendszerváltással együttjáró tulajdon- és tulajdonosváltás, azaz a szélsőséges vagyoni differenciálódás, a vagyoni javak újraelosztása,
- ennek megfelelően a fejlődés (az anyagi és szellemi gyarapodás) fő vonalától leszakadó, egyre szélesebb társadalmi rétegek kialakulása, ezek sajátos életvitele és életkilátásai egyrészt, míg másfelől a kiugróan magas jövedelemre, és/vagy a hosszú távon jelentékeny vagyoni gyarapodást biztosító anyagi javakra szert tevők szűk csoportjának létrejötte,
- a gazdasági recesszió és a válságjelenségek,
- az életszínvonal csökkenése,
- a jövedelmek igazságtalan társadalmi elosztása,
- a munkanélküliség,
- a reáljövedelmek csökkenése, az infláció, az aránytalanul magas jövedelem-elvonás,

- a magas vámok egyfelől, az állami ellenőrzés hiánya és fogyatékosai másfelől,
- az informális szociális kontroll gyengesége,
- az értékrendben bekövetkező instabilitás, az orientációs pontok megszűnése, illetve elbizonytalanodása,
- a társadalmi kontroll fellazulása,
- a demokrácia játékszabályaival együtt járó, bonyolultabb bizonyítási eljárások,
- a hatalomtól és annak erőszakszervezetétől való félelem oldódása,
- a korszerű szociálpolitika eszközrendszereinek hiánya;
- a szubkultúrák népességének nem megfelelő kezelése,
a bűncselekmények potenciális vagy tényleges elkövetőinek a kezelésére hivatott kriminálpolitikán kívüli intézményrendszereknek a hiánya,
- a sértetti kártalanítás elégtelensége,
- az aszociális, a deviáns, illetve a már bűncselekményt elkövetett személyek társadalomba való reintegrálódásának megoldatlansága,
- a jogrendszer fogyatékosai: egyfelől a túlszabályozottság, míg másfelől a jogi szabályozás hiányosságai és ellentmondásai, valamint a joghézagok,
- az információ-monopólium, illetve az információkhoz való hozzáférhetőségben mutatkozó kontraszelekció.

4.2. A kormányzati szervek felelőssége

A Kormány a bűnözés megelőzését elsősorban kriminálpolitikáján keresztül valósítja meg, ezen túlmenően azonban a különböző szakpolitikák is érintettek e cél elérésében.

A Kormány - intézményein keresztül - felelősséggel tartozik különösen:

- kriminálpolitikáján belül olyan intézményrendszer létrehozásáért, amely képes az állampolgárokat ért sérelmek megtorlására, illetve a sérelmet szenvedett jogrend helyreállítására, annak érdekében, hogy a tényleges és a potenciális bűnelkövetők számára nyilvánvalóvá tegye: bizonyos tabukat a társadalom többségének érdekeit képviselve nem tűr megsérteni, illetve, ha valaki ezt mégis megteszi, annak reálisan számolnia kell a hatalom rosszállásával és erőszakszervezetének beavatkozásával. Ennek keretén belül gondoskodik a normakövetés ellenőrzéséről és a normaszegés tetтарыos szankcionálásáról, azaz a büntető igazságszolgáltatási rendszer fenntartásáról és kellő működtetéséről.
- olyan gazdaság- és gazdaságvédelmi politika kialakításáért, amely megfelel a tulajdonvédelem (az állami-, az önkormányzati-, valamint a magántulajdon védelme), továbbá a gazdaságvédelem általános elvárásainak. Ezek körében is mindenekelőtt a megfelelő jogi szabályozás, a vonzóbb, stabilabb és kiszámíthatóbb közteherviselés, az állami ellenőrző és felügyeleti szervek, valamint hatóságok közötti információáramlás és a jelenleginél koordináltabb együttműködés kialakítása - működtetése, valamint a korrupció és a feketegazdaság elleni általános fellépés iránti igénynek kell eleget tennie.
- olyan szociális politika kialakításáért, ami az általános esélyegyenlőség alkotmányos elve mellett magában foglalja a társadalmi rétegződésben legalul helyet foglalók esélyeinek biztosítását abból a célból, hogy a társadalom többségéhez felzárkózhassanak, s egyben biztosítja a kisebbségi politika maradéktalan megvalósítását is. A megfelelő szociális politika szorosra kell, hogy fonja a védőhálót a hajléktalanok, a munkanélküliek, a létminimum alatt vagy annak környékén élők, a nagycsaládosok, a kisnyugdijasok, az állami

gondozottak, a veszélyeztetett gyermekek és valamennyi, valóban rászoruló társadalmi csoportosulás köré - ugyanakkor nem szabad elfeledkeznie a társadalom "húzóágazatáról", a középkorú középosztályról, s annak terhelhetőségéről, valamint terhelhetősége határaitól sem.

- oktatási és foglalkoztatási politikája részeként olyan oktatási és foglalkoztatási program megalkotásáért és az oktatási intézményekben való megvalósíttatásáért, amely biztosítja a munkavállalók, s ezen belül is főként a fiatal és középkorú nemzedékek szellemi tőkájének folyamatos és állandó gyarapítását, a munkanélküliek átképzését, s ennek függvényében garantálja a lehetőségét az elhelyezkedésre, a munkavállalásra. A foglalkoztatás-politika keretén belül gondoskodik új munkahelyek létesítéséről, s a meglévő munkahelyeken foglalkoztatottak megfelelő szintű dotációjáról is.
- olyan településpolitika megteremtéséért, ami a bűnözés jelenlegi és várható alakulását figyelembe véve tekintettel van a bűnelkövetést megnehezítő vagy megakadályozó szempontok integrálására.
- olyan tájékoztatáspolitikát kialakításáért, amely felvállalja a lakosság legszélesebb rétegeinek pontos, hiteles és naprakész tájékoztatását, megszünteti az információs monopóliumot, s az e tekintetben felmerülő esélyegyenlőtlenségeket.

A kormánynak kötelezettségei vannak abban a tekintetben is, hogy irányt szabjon az egyéni és a közösségi felelősség legfontosabb szempontjainak.

A felelősök körébe azok a kormányzati intézmények tartoznak, amelyek elsődlegesen, vagy bizonyos területeken kizárólagosan felelősek a polgárok biztonságáért - ide értve javaik áttételesen megvalósuló védelmét is. Ugyancsak a Kormány - intézményei útján - felelős elsősorban azért, hogy olyan konzisztens bűnmegelőzési politikát alkosson és

működtessen, amely mind a kriminálpolitikán belüli, mind azon kívüli lehetőségeket felhasználja polgárai védelmében.

A polgárvédelem magában foglalja a bűnöző karrierre lépés megakadályozásának teljes eszköztárát, csakúgy, mint a bűncselekmények áldozatává válás elkerülésének lehetőségeit, illetve az áldozatok sérelmeinek és veszteségeinek kompenzálását.

Meg kell erősíteni azt a nézetet, amely szerint - bár a polgárnak is minden tőle telhetőt meg kell tennie a saját (személye, családja és vagyona) védelme érdekében - az egyénnek a bűncselekményektől való megóvása elsődlegesen kormányzati feladat.

A társadalom szempontjából valamennyi polgárt a bűncselekmények olyan potenciális áldozatának kell tekinteni, akinek védelméről gondoskodni kell. Ugyanakkor valamennyi polgárnak is tisztában kell lennie azzal, hogy a Kormány védelmének lehetőségei személye és javai védelme tekintetében korlátozottak. Ezért a társadalom minden egyes tagjának egyénileg, a tőle elvárható mértékben és módon mindent meg kell tennie azért, hogy bűncselekmény áldozatává ne váljék. Ennek elsődleges színtere az iránymutató jogi normák követése, minimális elvárás pedig az, hogy önmaga bűncselekményt ne kövessen el. A Kormány jogi és egyéb védelmére elsősorban az formálhat igényt, aki maga is mindent megtesz a rá vonatkozó előírások maradéktalan betartása érdekében.

5. A BŰNÖZÉSI HELYZET FŐBB JELLEMZŐI; A PREVENCIÓ PRIORITÁSAI

Bűnözési helyzetünk jellegzetességei közül - a prevenciók prioritások meghatározása érdekében - az alábbiakat kell külön is kiemelni:

- Az össz-bűnözésnek több, mint négyötödét hosszú ideje a Büntető Törvénykönyvben megfogalmazott bűncselekmények

törvényi tényállásai közül mindössze kilenc bűncselekményfajta teszi ki.

- Az összбүнözés szerkezetére jellemző továbbá, hogy a kriminálstatisztikai nyilvántartásban szereplő adatok több, mint kilenczede mindössze huszonhárom bűncselekményfajta vonatkozó információ-összességet foglal magában.
- Ezen bűncselekmények egymás közötti aránya az évek során meglehetősen stabilitást mutat, azzal a fontos kiegészítéssel, hogy a vagyon elleni bűncselekmények aránya az elmúlt évek során folyamatosan növekedett.
- A vagyon elleni bűncselekmények által okozott kár összege az utóbbi két évtizedben az infláció növekedését messze túlszárnyalva, nagyságrendekkel emelkedett.
- A бүнözés területi megoszlásának struktúrája stabil, az évek során e tekintetben lényegi átrendeződés nem volt megfigyelhető.
- Az összбүнözés négyötöde az ország 15 településére és ezek agglomerációs övezetére koncentrálódik. Ebből kiemelkedik egyfelől a főváros és agglomerációs övezete (gyakorlatilag Pest megye), ahol az ismertté vált bűncselekményeknek több, mint egyharmadát követik el. Másfelől pedig Borsod- Abaúj- és Zemplén megye, amely a lakosságához viszonyítva a legtöbb ismertté vált бүнelkövető lakóhelye.
- A bűncselekmények elkövetési helye és a бүнelkövetők lakóhelye az esetek jelentős részében tehát nem esik egybe. Ebből következően a бүнлдöző és más prevenciók intézmények egyazon személy esetében is területileg elkülönülhetnek.

A prevenciók prioritások a következőkben összegezhetők:

- Elsősorban nem (vagy nem csak) a következmény súlyossága, hanem az áldozattá-válás valószínűsége miatt a közvéleményt

leginkább irritáló cselekmények és ezek kiemelten fertőzött színhelyei.

- Az előző cselekmények potenciális elkövetői körének lakóhelyei.

- Az életet, testi épséget és az emberi méltóságot sértő bűncselekmények valószínű színhelyei és elkövetői.

- A természeti környezetet különösen veszélyeztető cselekmények elkövetésének valószínű színhelyei, objektumai és elkövetői.

- A gazdasági életet súlyosan veszélyeztető bűncselekmények megvalósítási helyei, objektumai és elkövetői.

- A vagyon elleni bűncselekmények valószínű elkövetési helyei és elkövetői.

Részben az előző körrel átfedésben, a jogbiztonságot különösen veszélyeztető, elsősorban szervezeten elkövetett bűncselekmények és az ezek megvalósítására alakult, szervezett бүнözői csoportok, kiemelt figyelemmel a transznacionális kapcsolatokra is.

Adott településen, régióban a fentiekén túlmenően elszaporodó és ezért a közbiztonságot és közérzetet jelentős mértékben rontó bűncselekmények és elkövetők.

6. A BIZTONSÁGI KONCEPCIÓ LÉNYEGE

A koncepció a jelenlegi helyzet ismeretében határozza meg a lehetséges és szükséges beavatkozásokat, pénzügyi feltételeket, és a központi, a helyi, valamint a Kormány által felügyelt más szervezetek tevékenységét.

A bűncselekmények számának és különösen a társadalom szempontjából súlyosnak tekinthető bűncselekmény-fajták terjedésének korlátozása olyan beavatkozásokat igényel, amelyek képesek a kiváltó okok felszámolására, illetve az eredeti hatások korlátozására, semlegesítésére, ellentételezésére. Ennek

eléréséhez arra van szükség, hogy sikerüljön egymással összefüggő, koordinált, egymás hatásait részben kiegészítő, részben erősítő intézkedéseket hozni.

Az Országos Bünt megelőzési Program három egyenrangú *stratégiai iránya*:

1. az emberi élet, a dologi javak, a személyiséghez fűződő *alkotmányos jogok védelme*;
2. a szomszédos országokkal az *együttműködés* feltételeinek és az ország kiegyensúlyozott térségi fejlődésének elősegítése;
3. az ország *stabilitásának* biztosítása.

6.1. A bünt megelőzés kiemelt célcsoportjai

- Elsődlegesen a gyermekek, akiknek normatudatához és normakövetéséhez, a társadalmi normák bevé sodéséhez és betartásuk primátusához igen fontos társadalmi érdek fűződik, nevelkedjenek akár teljes, akár csonka családban, akár pedig állami gondozásban. Az utóbbiak bűnözés általi veszélyeztetettsége - mind elkövetői, mind pedig sértetti-áldozati minőségben - kiemelkedő. A bünt megelőzés célja, hogy lehetőség szerint tompítsa és oldja a kiskorú és magukra hagyatott gyerekek magányát, továbbá, hogy kompenzálja a család diszfunkcionális működéséből eredő személyiség-sérüléseket, s ezáltal elejét vegye egy későbbi bűnöző-karrier kialakulásának.
- Kiemelt célcsoport továbbá a fiatalok és a fiatal felnőttek nemzedéke. A kriminálstatisztikai mutatók szerint az összes ismertté vált bűnelkövető mintegy egytizede fiatalok, de a lopások és rablások ismertté vált tettesei közül minden negyedik fiatalok. A bünt megelőzés alapvető célja annak elérése, hogy a felnövekvő magyarországi lakónépességnek minél kisebb hányada lépjen már fiatal korban a bűnöző életpálya útjára, és ezáltal meggátolja a bűnözés mintegy

"természetes" társadalmi újratermelődését, a bűnözői utánpótlás biztosítását.

- További célcsoportokat képeznek a hazánkban mind jelentősebb létszámúvá váló, hátrányos helyzetű társadalmi rétegek, akik a megfelelő foglalkoztatás hiányában, munkanélküliségként, esetenként hajléktalanként, a létminimum határán tengődve a klasszikus "szegénybűnözés" szükségszerű és szükségszülte elkövetőivé válnak. A bünt megelőzés célja e rétegeknek a társadalmi többséghez való felzárkóztatása, élethelyzetük javítása, az emberi élethez való kilátásaik növelése.
- A bünt megelőzés kiemelt célcsoportjai továbbá a társadalom halmozottan hátrányos rétegei is, melynek csoportjai etnikailag és szociálisan is behatárolhatóak. Az e csoportokat sújtó munkanélküliség, iskolázatlanság, szakképzetlenség, az általános információ-hiány, az alapvetően ingerszegény környezet, a társadalom nagy többségétől elütő, arra nem jellemző szegénység és az ún. túlélési technikák hiánya az e rétegekhez tartozók egy részét törvényszerűen különféle bűncselekmények elkövetésére készíteti. A bünt megelőzési stratégiának e rétegek bűnözésére, illetve e bűnözési jelenség megelőzésére is kellő figyelmet kell szentelnie.
- A bünt megelőzés kiemelt célcsoportjai között kell számontartani végezetül mindazon társadalmi csoportokat és rétegeket, amelyek nem általában, hanem csak némely vonatkozásban, némely területen és némely indikációkból adódóan fokozott viktimizációs veszélynek vannak kitéve, azaz, amelyek, illetve akik esetében fokozott a sértetté-válás veszélye. Ide sorolhatóak a nők, az időskorúak, a csökkent belátási képességekkel rendelkezők, az elmebetegek, valamint a mozgássérültek. A bünt megelőzés célja esetükben speciális: főként azokra a szituációkra vonatkozik, amelyekben nagy valószínűséggel prognosztizálható a bűnelkövetés.

6.2. A bünt megelőzési stratégia eszközrendszere

A bűnmegelőzésnek rövid-, közép- és hosszú távú stratégiáját különböztetjük meg. Mindhárom belül további megkülönböztetés tehető az elsődleges, a másodlagos és a harmadlagos bűnmegelőzési eszközök között.

A *kormányzati bűnmegelőzés* a különféle szakpolitikák keretei között valósul meg.

A bűnmegelőzés *elsődleges eszközei* a személy *predelinkvens* állapotának és az elkövetésre készítő helyzet kialakulásának a *megelőzésére* szolgálnak.

A bűnmegelőzés *másodlagos eszközei* a személy *predelinkvens* állapotának és az elkövetésre készítő helyzetnek a *megváltoztatására* szolgálnak.

A bűnmegelőzés *harmadlagos eszközei* a személy bűnisméltésre veszélyes állapotának és a *bűnisméltésre készítő helyzetnek* a *megváltoztatását* célozzák meg.

A bűnmegelőzés stratégiájának sikeréért végső fokon a kormányzat felel. Egyes területeken közvetlenül avatkozik be, míg más területeken segítséget nyújt a Kormánytól független nem hatósági, valamint a szervezeteknek, illetve minél hatékonyabb együttműködésre törekszik azokkal.

7. BŰNMEGELŐZÉSI POLITIKÁK*

A bűnözés történelmi-társadalmi produktum. Nagysága, terjedelme, összetétele, struktúrája, elkövetői és sértetti köre egyaránt szignifikáns arra a társadalomra, amelyben keletkezik, amelyben az aktív (a bűnmegvalósítók) és a passzív (a sérelmet szenvedettek, a bűncselekmények áldozataivá váló) szereplői élnek, cselekednek, hatnak, nyernek és szenvednek.

A társadalom tükre az az eszközrendszer, amelyet mozgósítani kész a már elkövetett bűncselekmények és azok

* Emlékeztetem az olvasót: a feladat az volt, hogy a Kormány számára készüljön bűnmegelőzési koncepció tervezete. Erre való tekintettel szerepel gyakran az anyagban a Kormány nevében megfogalmazott vállalás. Ez nyilvánvalóan még nem jelent kormányzati elhatározást, csupán az előkészítésben részt vevők cizirányú óhaját.

elkövetőinek a felderítésére, a bűnelkövetők büntetőjogi felelősségre vonására, valamint a még meg nem valósult bűnelkövetések megakadályozására.

Az előbbi téziseket elfogadva a magyar Kormány sürgető feladatként, a modernizáció egyik feltételeként az általános gazdaság- és társadalomfejlesztési programjába foglalja a bűnözés elleni sokoldalú fellépést. Felismerve azt, hogy a bűnözés elleni küzdelem nem egyetlen főhatóság, nem egyetlen tárca és nem csupán csak a rendőrség feladata - ehhez képest komplex, a prevencióval érintett valamennyi hatóságot felölelő tervet dolgozott ki.

A sikeres feladatmegvalósítás érdekében az alábbiak elhatározására van szükség:

1. A Kormány forrásokat koncentrálni a bűnmegelőzési feladatok eredményes végrehajtásának érdekében.
2. A bűnmegelőzés feladatainak többsége miniszteriális tárcákhoz köthető speciális politika. E feladatok végrehajtásával a tárcák vezetőit bízta meg.
3. A tárcaszintű bűnmegelőzési politikák érvényre juttatásáért az illetékes főhatóságok tartoznak felelősséggel.

Az előbbieket szem előtt tartásával bűnmegelőzés legfontosabb feladatai a következők:

7.1. Kriminálpolitika

A kriminálpolitika a már elkövetett bűncselekményekre adott büntetőjogi válaszstratégiák gyűjtőfogalma.

Részei: a büntető jogalkotási és a büntető igazságszolgáltatási politika. (Ez utóbbin belül teszünk különbséget a bűnüldözési, a vádemelési, az ítélkezési és a büntetés-végrehajtási politika között. Az ítélkezési politika autonóm, azt - a jogalkotási politikán kívül egyéb - külső eszközökkel befolyásolni nem lehet.)

Az előbbieket szem előtt tartásával a *kriminálpolitika feladatkörébe* tartozik az elsősorban büntetőjogi jellegű beavatkozások sora, ide értve a büntető anyagi és eljárási jogi szabályok megalkotásával, alkalmazásával, a büntetés végrehajtásával, az alternatív büntetésekkel, a bűnelkövetők emberi-személyiségi jogainak a garantálásával és a sértettek segítségével összefüggő rendelkezéseket

Mindezideig egzakt módon nem nyert bizonyítást, hogy a későbbiekben részletezésre kerülő politikák megvalósítására fordított erőfeszítések elérik-e a jól működtetett kriminálpolitika, valamint a jól működtetett büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságát. Meg nem cáfolt tétel, hogy a legeredményesebb bűnmegelőzés a tettenérés valószínűségének magas foka.

Ennek alapján kézenfekvő, hogy a *kriminálpolitikának a prevenciós eszköztár egészén belül prioritást kell biztosítani* és a pénzforrásokat elsősorban e területre kell allokálni.

Az igazságszolgáltatással összefüggő statisztikák ugyanakkor azt is megmutatják, hogy a *büntetőjog eszköztára*, ezen eszköztár hatékonysága a büntetőjogilag üldözendő cselekmények és ezek elkövetőinek tettenérésére, felderítésére és felelősségre vonására meglehetősen *korlátozott*.

A szám adatok ugyanis azt jelzik, hogy:

1. vannak olyan büntető törvényi tényállások, amelyek a büntető anyagi jog által ugyan kodifikáltak és szankcionáltak, azonban a kriminálstatisztikai adatok szerint nincs, vagy alig akad ismertté vált bűncselekmény. E büntetőjog-ellenes cselekmények esetében büntető felelősségre vonásra alig kerül sor, mivel e bűncselekmények elkövetési valószínűsége csekély. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a bűncselekmények viszonylag széles körében a büntetéssel fenyegetettség csak absztrakció, valójában a bűnelkövetőknek a megtorlással konkrétan nemigen kell számolniuk. (Utalni kell a büntető anyagi jogszabályok egy részének nagyfokú fiktitivására, például a Btk. XVI. fejezetének IV. címében,

illetve a XVII. fejezet I. és III. címe alatt szankcionált bűncselekményekre.)

2. vannak azonban szép számmal olyan cselekmények is, amelyek a kriminálstatisztikában ugyan tömegesen jelennek meg, azonban a bűnelkövetőknek viszonylag nagy száma kibújik a büntető igazságszolgáltatás köréből. E bűncselekmények esetében a felderítési arány alacsony, a jogaiban sértett fél nem képes elégtételhez jutni, a jogsértő pedig a kívánatosnál nagyobb valószínűséggel kerül el a büntetőjogi felelősségre vonást. Megvalósulnak tehát olyan, a társadalomra súlyos mértékben veszélyes - esetenként tömegesen előforduló - cselekmények, amelyek elkövetését a büntetőjog ugyan szankcionálja, azonban vagy nem sikerül kézre keríteni a gyanúsítottat, vagy nem sikerül az alapos gyanút bizonyítani, avagy a terhelt bűnösségét az eljárás folyamán megállapítani.

Mindezekre tekintettel a Kormány fontosnak tartja a következőket:

1. Ésszerűen, a gazdasági és a társadalmi fejlődés aktuális igényeinek megfelelően kerüljön meghatározásra a büntetőjogi eszközökkel üldözendő cselekményeknek a köre.
2. A kormányzat adjon világos és határozott üzenetet arról, hogy elszánt a bűncselekmények üldözésére és megelőzésére.
3. Az erőket a rendőrség bűnüldöző tevékenységének megerősítésére, szellemi, anyagi és technikai eszköztárának további bővítésére kell összpontosítani.
4. Gondoskodni kell az ügyészségek működési feltételeinek messzemenő biztosításáról.
5. Fokozott gondot kell fordítani a bíróságoknak - a gyorsabb határozathozatalhoz szükséges - tárgyi, technikai és személyi feltételei biztosítására.

6. A szabadságvesztés büntetés párosuljon hatékony utógondozással.
7. Ki kell alakítani a bűnelkövetők közösségben történő kezelése végrehajtási struktúráját a pártfogói szolgálat - s ennek személyi, anyagi és technikai potenciálja növelése útján elérhető - megerősítésével.
8. Biztosítani kell a büntetés-végrehajtási intézetekből kikerültek szociális létfeltételeit.
9. Biztosítani kell az alternatív szankciók alkalmazási körének bővítését és javítani kell azok végrehajtásának feltételeit.
10. Indokolt kidolgozni az alkohol- és drogfüggő egyének számára az alkohol- és drogkezelés formáját, egyrészt mint magatartási szabályt, másrészt mint diverziós eszközt.
11. A sértett helyzetének jobbításával összefüggésben kerüljön sor:
  - a sértett jogállásának megerősítésére a büntető eljárásban, valamint
  - a sértettet megillető állami kompenzáció feltételeinek kidolgozására.

A közbiztonsági koncepció a kriminálpolitikán belül, annak szempontrendszerét érvényesítve kerül kidolgozásra.

7.2. Szociálpolitika

A bűnmegelőzésre is tekintettel levő szociálpolitika igen fontos eszköz ahhoz, hogy a bűnözés útjára még nem lépett, de ilyen veszélynek kitett közösségeket, egyéneket, közöttük is elsősorban a gyermekeket, a fiatalokat és a fiatal felnőtteket a bűnöző karriertől, a kriminális stigmatizáció következményeitől megvédje.

A társadalom reáliái által igazolt tény, hogy még a legkiválóbb kriminálpolitika is alkalmatlannak bizonyul a bűnmegelőzési célok elérésére, ha megvalósulását nem kíséri a

mindenkori társadalom által szükségesnek ítélt és megfelelő minőségben magvalósított szociálpolitika.

Erre való tekintettel a szociálpolitika a bűnmegelőzés fontos eszköze és társadalomvédelmi jelentősége elsődleges.

A szociálpolitika bűnmegelőzési vonzatait áttekintve a következő feladatok tarthatók kiemelendők:

1. Nagy figyelmet kell fordítani a fokozottan veszélyeztetett csoportokra és világosan meg kell határozni a bármely okból segítségre szoruló személyek és társadalmi csoportok körét. Kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani a család- és a gyermekvédelemnek, a nővédelemnek és az időskorúak védelmének.
2. Biztosítani kell, hogy a rászorulóknak elérhessék a gondozó-hálózatot, különös tekintettel a családgondozásra, az idősekre, a szenvedély-betegekre és az egyedülállóakra.
3. A gyermekvédelem hatósági és szolgáltató eszközeit szét kell választani.
4. A gyermekvédelem hatósági feladatai között fokozott gondot kell fordítani:
  - az átmeneti intézeti elhelyezésre,
  - a felügyelettel kombinált átmeneti szállásra, valamint
  - az alkohol- és drogfogyasztás elleni társadalmi eszközök életre hívására.
5. A gyermekvédelem szolgáltató feladatai között kiemelt jelentőségűek:
  - a kockázatok ismertetése,
  - a veszélyeztetettség kezelése óvó-védő intézkedésekkel,
  - a kortárs csoport bűnelkövetésre irányuló, szándékerősítő hatásának csökkentése,
  - a helyi közösségi programok,
  - az iskola utáni és szünidei elfoglaltságok szervezése,
  - az utcai szociális munka,

- segítség nyújtása a mediációs programokban való részvételekhez,
  - az alkohol- és drogkezelés területén, továbbá
  - segítség nyújtása a gyermekprostitúció áldozatainak.
6. Valamennyi korosztály körében szolgáltató feladatokra van szükség a következő területeken:
- segítség a mediációs programokban való részvételhez, valamint
  - önkéntesek és civilek bevonása a bűnelkövetők szociális és mentális problémáinak orvoslására.
7. Információk szolgáltatására van szükség különösen a következő területeken:
- a segítséghez jutás lehetőségeiről, továbbá
  - a jogi tanácsadás körében:
    - a polgári jogi igény érvényesítéséhez,
    - a büntető eljárás menetével kapcsolatban,
    - a munkáltatónál, közüzemi szolgáltatónál történő eljárási szabályokról.
  - Szükség van a sértettek fokozott támogatására. Ezzel összefüggésben gondoskodni kell
  - a sértettek önszorgató csoportjainak szervezéséről,
  - a polgári jogi igény érvényesítéséről,
  - a büntető eljárás menetével kapcsolatos tájékoztatásról, és
  - segítségről a mediációs programokban való részvételhez.

A Kormány biztosítja a bűnelkövetők reintegrációjához szükséges erőforrásokat.

7.3. Foglalkoztatáspolitikai

Az állandó és megbízható munkahely a társadalomba való beilleszkedés egyik legfontosabb tényezője.

A munkanélküliek aránya hazánkban jóval meghaladja a nyugat-európai rátát. A rendszerváltás legfőbb vesztesei a szakképzettség nélküliek, az alulképzettek, a tovább- és átképzésre életkorukból, réteghelyzetükből vagy sajátos élethelyzetükből fakadóan alkalmatlanok, továbbá azok a fiatalok, akik közül sokan első generációs munkásként kezdtek el nemrég rendszeresen dolgozni. Iskolázatlanságukért, konvertálható szakmahiányukért elsősorban nem a kárvallottak a felelősek.

A legális munkalehetőség hiánya miatt viszont egyenes út vezet az illegális munkavégzéshez, a szürke- és a feketegazdaságba való integrálódáshoz. S ha még ez az út sem járható, akkor a bűnözés marad az egyetlen megélhetési forrás.

Mind szélesebb rétegeket érint ugyanis a korábban ismeretlen ún. megélhetési bűnözés, azaz a szegénybűnözés.

Minderre tekintettel a Kormány - foglalkoztatáspolitikájának alakítása során - figyelembe veszi, hogy a társadalmi beilleszkedés alapfeltétele a legális munkalehetőség. Erre tekintettel fő törekvésének tekinti az új munkahelyek létrehozásának elősegítését, a kis-, közép- és nagyvállalkozások által az új munkahelyek megteremtésére irányuló kezdeményezések támogatását, valamint a már meglévő munkahelyek védelmét.

Ezen túlmenően kiemelt szerepet tulajdonít a következőknek:

1. A foglalkoztatás biztosítása. Ennek keretében a Kormány gondoskodik:
  - a különféle foglalkoztatási programokról,
  - az álláskereső tréningekről.
2. Speciális csoportok segítése. Ezen belül a kormányzat gondoskodik:
  - a különféle önismereti csoportok alakításáról, konfliktuskezelő tréningekről,
  - a veszélyes foglalkozást űzők felkészítéséről,

- különböző szakmai képzési programokról a büntetés-végrehajtás keretében, szankció tartama alatt álláskereső tréningekről.
3. Gondoskodik arról, hogy meghatározott munkakörökben a munkavállalók előélete, egészségügyi és egyéb irányú alkalmassága ellenőrzésre kerüljön.

7.4. Oktatás- és neveléspolitikai

A felnövekvő generációk társadalmi beilleszkedése szempontjából kiemelt fontosságú a szocializációt biztosító kisebb (a családi), illetve nagyobb (az iskolai) közösségek funkcióinak maradéktalan ellátása.

Jelentékeny hátránnyal startol a piacgazdasági viszonyok között az a fiatal, akinél

- a család nem tölti be az alapvető rendeltetését (akár, mert diszfunkciós zavarokkal küzd, akár, mert teljességgel hiányzik, akár, mert csonka),
- az iskolai feltételek nem kielégítőek (akár, mert hiányzik a megfelelő oktatási forma, akár mert objektíve, akár, mert szubjektíve nem megfelelőek ezek).

A nevelés elsődleges, meghatározó fontosságú színtere a társadalom legkisebb, ám a fejlődő egyéniségre rendkívül jelentős hatást gyakorló sejtje - a család.

A további szocializációnak és a társadalmilag kívánatos tudás- és ismeretszintnek a megszerzése szempontjából pedig kiemelkedik az oktatás realizálódásának a színtere, az iskolai környezet.

Az iskola és a család viszonya több szempontból is jelentős. Kedvező esetben a fiatal szocializációs és tanulási folyamatában a két közeg kiegészíti és erősíti egymást. Kedvezőtlen esetben - egyfelől - az iskola az a környezet, ahol az otthonról hozott hátrányos helyzet még többnyire kompenzálható, viszont - másfelől - a család lehet az a környezet, amely az iskola

túlzottan is teljesítmény-központú, olykor "elembertelenedett", illetve "gyermekidegen" elvárásait tompítani képes.

Az iskolaköteles kor hazánkban a 16. életév betöltéséhez kötődik. Ezen életkor eléréséig minden magyar állampolgárnak kívánatos (és kötelező) az alapfokú képzésben részesülnie, azaz, az általános iskola nyolc osztályát elvégeznie.

A továbbtanulási esélyeket tekintve azonban mindinkább érvényesül a kontraszelekció, amely immáron nem a politikai privilégiumok, hanem sokkal inkább az anyagi potenciálok függvénye. A kontraszelekció ilyen irányú és mértékű megnyilvánulása - melynek növekedése a közeli jövőre nézve bizony prognosztizálható - felér a társadalmi méretű "önsorsrontással", a társadalmi fejlődés kilátásainak aránytalan csökkenésével.

Az általános iskolában nem, vagy rosszul szocializálódott és alulteljesítő, továbbtanulni nem szándékozó vagy bármilyen okból erre nem képes gyermekeknek-fiataloknak nagy esélyük van arra, hogy már kora fiatalkorukban, avagy a későbbiek folyamán a többségi normákkal szembeszegülve bűnöző karrierre térjenek.

A Kormány ezért fontosnak tartja az oktatás- és neveléspolitikai körében a bűnmegelőzési szempontok érvényesítését. Ezek közül a legfontosabbak a következők.

1. Az oktatáspolitikai maradéktalanul feleljen meg annak a követelménynek, miszerint azonos esélyeket kell biztosítani az iskolarendszerben, illetve a képzési és oktatási programokba való bekapcsolódásban.
2. Olyan képzést kell nyújtani, ami mellett lehetősége van a fiataloknak és fiatal felnőtteknek foglalkozást vállalni.
3. Erősíteni kell az oktatási rendszer értékközvetítő feladatának érvényesülését.
4. Az oktatási rendszerbe be kell építeni a személyes biztonságot, mint ismeretrendszert.

5. Az iskolai oktatási rendszeren belül konfliktuskezelő programokat kell alkalmazni.
6. A pedagógusokat fel kell készíteni az erőszakmentes konfliktuskezelés módszereire.
7. A pedagógusokat fel kell készíteni a bűnmegelőzési tevékenységre.
8. A szülők és az iskolarendszer közötti együttműködés erősítése kívánatos.
9. Speciális iskolatípusok kialakítására van szükség, amelyekben különösen nagy hangsúlyt kapnak a következők:
  - hiányzás-megelőző iskolai program
  - iskolai felzárkóztató program.
10. Speciális feladatként jelentkezik, hogy az emberi és állampolgári jogokkal kapcsolatos ismereteket be kell építeni a rendőrségi szakemberek képzési rendszerébe.
11. Együttes fellépést igényel a szociális, az egészségügyi és az oktatási rendszer közötti jelzőrendszer kialakítása.

7.5. Településpolitika (kommunális politika)

A bűncselekmények többségét értelemszerűen lakóterületen (városokban, falvakban, az ott található magánlakásokban, gazdasági és közösségi objektumokban), továbbá a települések közösen használt területein (közutakon, köztéren stb.) követik el. Ekként az is törvényszerű, hogy a bűnelkövetés helye és a bűnelkövető lakóhelye többnyire nem esik egybe. (Ezt tanúsítják egyébként a kriminálstatisztikai adatok is, amelyek - közvetve bár, de egyértelműen - tartalmazzák az ún. mozgó-, illetve utazóbűnözők tevékenységét is.)

Különösen a közterületeken, illetve a "közösségi területeken" elkövetett bűncselekmények állanak szoros összefüggésben az adott települések számos, egyedi sajátosságával, így ezek sorában például a lakókörnyezet minőségével és jellegzetességeivel, a környezet nyújtotta

elkövetési lehetőségekkel, illetve a bűnelkövetés alacsony kockázatával.

A helyi viszonyokat jól ismerő önkormányzatokra fontos feladatok hárulnak a sikeres bűnmegelőzés, továbbá a bűnalkalmak csökkentése érdekében.

Tekintettel az önkormányzatok nagyfokú és csorbítatlan önállóságára, a Kormány elsősorban magas szintű jogszabályokkal és ajánlásokkal befolyásolhatja tevékenységüket, közvetlenül azonban egyetlen tárca sem avatkozhat bele munkájukba.

Az önállóság azonban előtérbe helyezi az önkormányzatok fokozott felelősségét is, mégpedig a helyi településpolitika és a helyi bűnmegelőzés összefüggései vonatkozására alapított felelősségét.

Az adott területen élő emberek, választott képviselőik és önszerveződési csoportjaik maguk is sokat tehetnek a biztonságuk megóvásáért. Sőt, ebben a tekintetben alapvető feladatok ellátási kötelezettsége is terheli őket.

A Kormány kötelessége, hogy - elsősorban közvetve, az önkormányzatok közreműködésével - segítsen megteremteni a feltételeket a lakókörnyezetben az ott élők és az oda érkezők biztonságos közérzetéhez ehhez a következő intézkedéseket tartja fontosnak:

1. Az önkormányzatok alakítsák ki bűnmegelőzési stratégiájukat. Ugyanígy hozzák létre a bűnmegelőzés végrehajtásának struktúráját.
2. Az önkormányzatok a kedvezőtlen helyzet kialakulását tegyék lehetetlenné azzal, hogy
  - a megelőzési szempontokat érvényesítik a lakáspolitikában,
  - a megelőzési szempontokat érvényesítik a környezetformálásban,
  - közbiztonság-orientált építési előírásokat alkotnak,

- a közterületek megfelelő világítását előíró rendelkezéseket hoznak,
- a parkolók őrzésére vonatkozó standardokat állapítanak meg,
- a közparkok felszereléseit szabványosítják,
- megakadályozzák a slumok kialakulását.

3. Az önkormányzatok a kedvezőtlen helyzet megváltoztatását érik el azzal, hogy

- az erős bűnözési fertőzöttségű helyeket bezáratják,
- javítják a közparkok felszereltségét,
- megerősítik az utcai világítást,
- erősítik a környezet rendezettségét,
- őriztetik a parkolóhelyeket,
- közterület-felügyelőket alkalmaznak.

4. Az önkormányzatok

- fejlesszék az együttműködést a rendőrséggel,
- gondoskodjanak a rend megteremtését, illetve biztosítását szolgáló helyi jogi szabályozásról,
- elsősorban egyetemi felvételre váró fiatal és középkorú munkanélküliek felkarolásával és kiképzésük után, részvételükkel alakítsanak város- illetve település-őrséget a közbiztonság növelése érdekében,
- fejlesszék az együttműködést a lakossággal; ennek keretében
  - rendezzenek lakossági fórumokat,
  - rendszeresen beszéljék meg a közösségi együttműködés lehetőségeit és tartalmát,
  - mérjék fel az igényeket a közösség és a közigazgatás különböző szintjei számára,
  - segítsék elő a devianciák meggátolására szolgáló, ún. "szomszéd-figyelés" gyakorlatának a bevezetését, illetve meghonosítását,

- növeljék az utcai és a lakásbiztonság megteremtésének feltételeit.

- támogassák a civil szervezeteket,
- gondoskodjanak a kisközösségi és a szomszédsági kapcsolatok erősítéséről,
- fejlesszék az együttműködést az üzleti szférával és dolgozzanak ki velük közös projekteket.

5. Vállaljon feladatot az önkormányzat:

- a gyermekek és fiatalok megközelítően azonos életésélyeinek kialakításában, a tanulás és a továbbtanulás biztosításában, továbbá e rétegek munkanélküliségének megelőzésében,
- a bűncselekményt elkövetett személyek reintegrálásában,
- a bűnelkövetőket támogató civil kezdeményezések támogatásában.

6. Működjön együtt az önkormányzat, a rendőrség valamint a pártfogó szolgálat a bűnelkövetők reintegrációjában.

7. Kifejezetten kormányzati kezdeményezést igényel, hogy - törvénymódosítási kezdeményezés útján - történjék intézkedés a rendőrség tehermentesítésére indzoktól a feladatokról, amelyek nem alapvető rendőri feladatok, s amelyek önkormányzati körbe adhatók.

8. Az önkormányzatok tegyenek erőfeszítéseket arra, hogy - költségkímélés céljából - az önkormányzat által eddig végzett feladatok közül minden olyat privatizáljanak és adjanak át vállalkozásoknak, amelyek törvényileg nem tartoznak kizárólagos önkormányzati hatáskörbe. A Kormány erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy ennek jogszabályi háttérét minél kedvezőbbé tegye.

9. Ugyancsak kormányzati feladat a polgárőrség jogi státuszának pontos szabályozása abból a célból, hogy a jövőben szerepe kiterjeszthető legyen a bűnmegelőzésben. A polgárőrség nagy segítséget nyújthat mind az önkormányzatoknak, mind a rendőrségnek.

10. Önkormányzati részvétellel létesüljenek Kommunális Biztonsági Társaságok valamennyi nem hatósági önkormányzati feladat ellátására.

11. A vállalkozások kapjanak nagyobb szerepet a bűnmegelőzésben, ide értve a fizikai, technikai védelem megteremtését, amely hozzájárulhat az átlagosnál kedvezőtlenebb bűnügyi helyzetben levő régiók, megyék, helységek felzárkóztatásához.

7.6. Tájékoztatáspolitikai

A bűnözésben bekövetkező változások mind a kormányzat, mind a lakosság részéről sajátos felkészülést, hozzáállást, szemléletmódot és mindenekelőtt megfelelő, pontos és naprakész információk birtoklását - azaz, az információs monopólium teljes megszűnését, illetve a hiteles információk megkülönböztetés nélküli elérhetőségét - teszik szükségessé.

Együtt élni az egyre növekvő bűnözéssel: ehhez a nyugat-európai lakosságnak mintegy két évtized állott rendelkezésre, ám a magyar polgároknak csak néhány év jutott. Ilyen körülmények között különösen fontos, hogy az érdekeltek számára valamennyi lényeges információ rendelkezésre álljon, mind a bűnözés tényleges helyzetéről, mind a legfontosabb veszélyforrásokról, mind pedig a védekezés lehetőségeiről, a sértetté válás kivédéséről.

A Kormány ennek felismerése és méltányolásaképpen nagy súlyt helyez a tény- és szakszerű tájékoztatásra. Ennek érdekében tartja fontosnak a következő célok érvényesülését:

1. Szükség van valamennyi általános információra a bűnözés összetételéről és alakulásáról.
2. Biztosítani kell, hogy a média által a bűnözésről közvetített kép minél közelebb álljon a valósághoz.
3. A bűnözéssel kapcsolatos valós információk közlésére a tömegkommunikációban azért is szükség van, hogy ez hozzájáruljon a bűnözéstől való általános félelem csökkenéséhez.
4. Szükség van a közvélemény alakítására a bűnmegelőzéssel, annak lehetőségeivel kapcsolatban.
5. Meg kell erősíteni az információszolgáltatást az igazságszolgáltatás rendszerében.
6. Megfelelő információknak el kell jutniuk a rendőrséggel kapcsolatot tartó közösségi képviselőkhöz.
7. A valóságnak megfelelő kép kialakításához hozzájárulhat, ha a parlament programjába felvesz egy bűnmegelőzési és közbiztonsági vitanapot.
8. Ki kell dolgozni és a veszélyeztetett hely jellegétől függően ajánlani vagy kötelezővé kell tenni a korszerű vagyonsvédelmi eszközök alkalmazását. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű:
  - a zárláncú televíziós hálózat elterjesztése,
  - a riasztó rendszerek széleskörű alkalmazása.
9. A vagyonsvédelem fokozása érdekében kampányokat kell folytatni a biztonsági felszerelések alkalmazásáról.
10. Ösztönözni kell az erőszakmentes problémamegoldást.

11. Meg kell ismertetni a lakosságot és különösen a közelebről érintetteket a sértetté- válási kockázatok általános jellemzőivel.
12. Korlátozni kell a káros szenvedélyekkel kapcsolatos reklámot (alkohol, cigaretta).
13. Szükséges az információs rendszerek kompatibilitásának megteremtése és garantálása.
14. A bűnmegelőzési stratégia megvalósításához szükséges forrásokat a Kormány biztosítja.

8. PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

A bűnözés a mindenkori, és ehhez képest a jelenlegi, magyar társadalomnak is rendkívül komoly, igen jelentős anyagi veszteségeket, pénzben kifejezhető, immáron sok-sok milliárd forintba tehető, *effektív anyagi kárt okoz*.

Jól érzékelteti e megállapítás helytállóságát, hogy csupán csak az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények által okozott kár meghaladta 1995-ben a 60 milliárd forintot, ám további, sok milliárdos veszteségeket idézett elő a gazdasági bűncselekmények összessége, a feketegazdaság prosperálása és a szervezett bűnözés is.

Az ún. tényleges kár - a "damnum emergens" - bekövetkezte mellett nem elhanyagolható tényező az *elmaradt haszon*, az ún. "lucrum cessans" nagyságrendje sem, amely a meggondolatlan, olykor valójában is korrupt magánosításnak (is) betudhatóan további, igen jelentékeny vagyonösszességet és gyarapodási lehetőséget vont el a helyi és a központi szervek rendelkezési köréből.

A bűnözés - az előbbieken túlmenően - felmérhetetlen, nem-anyagi és pénzben nem is mérhető, főként *szociális költségeket is okoz*.

A társadalom a növekvő bűnözéssel szemben egyre kiszolgáltatottabb, s jelentős erőfeszítéseket kénytelen tenni

védelve megszervezéséért. Ide sorolhatók az olyan költségek, mint a bűnüldöző és az igazságszolgáltatási, valamint a büntetés-végrehajtási apparátus létszámának és technikai felszereltségének növelése, a biztosítási díjak emelkedése, az elvesztett anyagi javak kompenzálása.

Hasonlóképpen csak részben mérhetőek a bűncselekmények következtében elvesztett emberéletek társadalmi költségkihatásai, valamint a sérülések gyógykezelési költsége.

Egyáltalán nem vagy csak igen áttételesen mérhető a társadalomnak a bűnözéstől való félelme, a félelem miatti életmód-változtatások, a közbiztonság romlásának egyéb, közvetett hatásai.

A bűnözésből származó gazdasági és szociális veszteségeket figyelembe kell venni akkor, amikor a bűnmegelőzés költségeiről döntés születik.

Hatékonyak az a bűnmegelőzés tekinthető, amelynek megvalósítása esetén a prevencióra fordított költség kisebb vagy legalábbis egyenlő a prevenció erőfeszítés következményeként elmaradt bűncselekmények lehetséges összköltségénél.

A bűnözés költségeiről Magyarországon megbízható információk nem állnak rendelkezésre. Az egyes becslések még csak kisebb részben alapulnak valós számításokon.

A Kormány fontosnak tartja olyan kutatások megindítását, amelyek - legalább a leggyakrabban elkövetett, illetve a legsúlyosabb bűncselekmények és a bűnelkövetésekkel leginkább sújtott régiók esetében - megbízható támpontokat adnak a bűnözéssel okozott anyagi és szociális veszteségek becsléséhez.

A bűnmegelőzési koncepcióból lényeges eredmény csak akkor származhat, ha megfelelő lépések történnek a pénzügyi fedezet biztosítására.

A lehetséges források a következők:

1. Biztonsági hozzájárulás, amelyet a polgárok közvetve, biztosításaik meghatározott százalékában, illetve adójuk egy

százalékában fizetnek e nevesített célra a Bűnmegelőzési Alapítvány (ld .4. pont) támogatására. Tekintettel arra, hogy a közbiztonság része a közlekedésbiztonság, a gépjárművezetők által folyósított közlekedésbiztonsági hozzájárulás meghatározott részét is ide kell allokálni.

2. Önkormányzatok által biztosított források, amelyekkel elsősorban az önkormányzatok illetékességi területén a közbiztonság szempontjából kiemelten veszélyeztetett térségek biztonságát növelik.
3. Közvetlen költségvetési támogatás, amely az érintett tárcák, így elsősorban a BM, a Népjóléti, a Gazdasági és a Pénzügyminisztérium és ezen minisztériumok, továbbá az ORFK intézményeihez kapcsolható egyszeri beruházási vagy folyó költségvetési támogatásból tevődik össze.
4. Bűnmegelőzési Alapítvány létrehozása a biztosító társaságok és polgári önszerveződések közreműködésével. Ehhez az alapítványhoz célszerű a BM-nek és a többi tárcának is hozzájárulnia azért, hogy befolyását érvényesíthesse. A BM szervezésében mobilizálhatóak az önkormányzati pénzeszközök is. Számítani azokra az önszerveződésen alapuló szervezetekre lehet, amelyek bekapcsolódnak az Országos Bűnmegelőzési Információs Rendszerbe.

Az eredményes bűnmegelőzési tevékenységhez (figyelembe véve, hogy az évi mintegy 25-30 ezer közúti közlekedési baleset megelőzését szolgáló erőfeszítéseket a gépjármű-tulajdonosok mintegy 250-300 millió forinttal kötelesek támogatni) évente - 1996-os árszínvonalon - 3.5 milliárd Ft-ra van szükség. Ennek részét a Kormány központi forrásokból biztosítja.

Dr. Németh Zsolt (r. alezredes, Rendőrtiszti Főiskola):

A BŰNMEGELŐZÉS KONCEPCIÓJÁHOZ (hozzászólás az OKKRI igazgatójának 1997.II.21-én elhangzott előterjesztéséhez)

Az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet munkatársai által megfogalmazott definícióval egyetérthetünk. Magam is úgy gondolom, hogy az általános bűnmegelőzés igen tág keretben valósulhat meg: olyan intézkedésekkel, amelyek az egyént és kis közösségeit egyaránt képesek a társadalom egészébe integrálni. A társadalmi kohézió ugyanis normakövetésre ösztönöz, helyesebben a normaszegést a közösségek számára nemkívánatossá, ugyanakkor az egyén szempontjából szükségtelenné teszi. Mások jogait (életét, testi épségét, vagyónát stb.) tiszteletben tartó, együttműködő polgárok olyan közösségek tagjai, ahol a tulajdonviszonyok, valamint az ezeket bizonyos tekintetben korrigáló elosztási és egyéb viszonyok, senkit sem tesznek kirekesztetté. E stratégiai megközelítéssel szemben természetesen a taktikai feladatok kijelölésénél az egyes devianciák kapcsán a specialitásokat kell figyelembe venni, így a szorosan vett bűnmegelőzésnél is. Akkor lehet racionális a bűnmegelőzés, ha a bűnkeltő okokat és körülményeket alaposan feltártuk, majd tárgyilagos elemzés után a semlegesítésükre, avagy a hatásuk mérséklésére törekszünk.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a bűnmegelőzés eszméjének és gyakorlatának minden bizonnyal az egyik első és legkitartóbb szorgalmazója éppen a Magyar Kriminológiai Társaság volt. Emlékezzünk, hogy a 80-as évek közepén az első tudományos üléseink egyikén Vigh József professzor előterjesztésében bűnmegelőzési téziseket vitattunk meg, ahol máig érvényes és sajnos meg nem valósult gondolatokat helyeseltünk, például azt, hogy legyen bukásmentes az általános iskola, mert az onnan kimaradók majdnem biztosan deviálódni